

Alliantie van **Kracht** tegen Armoede

Terugblik congres **"Altijd arm?!"**

voorzitter Eric van Oosterhout. 'Het mooie van deze Alliantie is dat onderzoek en praktijk met elkaar zijn verbonden.' De armoedebestrijding moet volgens de gedeputeerde effectiever. Voor de Provincie ziet hij een rol in het bevorderen van kennisdeling tussen gemeenten en welzijnsorganisaties. 'Armoede leidt tot schaamte. Daarom moeten we mensen hun trots teruggeven. Daar moeten we nu een begin mee maken,' benadrukt Eikenaar.

'We moeten mensen hun trots teruggeven'

Wethouder én ervaringsdeskundige

Tijdens het eerste congres in 2017 werd de rol van de ervaringsdeskundige binnen armoedebeleid benadrukt. Want wat weet een beleidsmaker er nu van hoe het is om in armoede op te groeien? Hoe sta je dan in de maatschappij? Wat is er nodig om aan overerfbare armoede te ontsnappen? Vragen die wethouder Lian Veenstra uit Stadskanaal uit persoonlijke ervaring kan beantwoorden. Zij benadrukt dat arme mensen niet alleen inkomensondersteuning, maar vooral ook rolmodellen nodig hebben. Veenstra: 'Een jongetje moet piloot of brandweerman willen worden en niet de werkvoorzieningsbaan van zijn vader ambiëren.' Door mensen in vertrouwen te nemen over haar situatie, werd Veenstra destijds vooruit geholpen en ontsnapte zij aan de armoede. 'Het maakt uit waar je wieg heeft gestaan. Daar wil ik verandering in brengen!'

Een jaar Alliantie van **Kracht**: tijd voor actie

Een jaar geleden werd de Alliantie van Kracht tegen Armoede in de Veenkoloniën opgericht. Wat is er in die tijd gebeurd, wat is er bereikt? Hoe staat het met het onderzoek van de RUG naar intergenerationele armoede? Heeft het organiseren van leerkringen effect op cliëntondersteuning? Kortom hoogste tijd om bij te praten. Dat gebeurt op 15 november jl. in De Klinker te Winschoten tijdens het congres 'Altijd Arm?!'

Laura Broekhuizen-Smit, wethouder te Oldambt, vertelt in haar welkomstwoord dat het tijd is voor de volgende stap: 'Het moet stoppen dat kinderen uit arme gezinnen niet naar school

gaan op hun verjaardag, omdat er geen geld is voor traktaties. De school van mijn kinderen verzorgt elke dag een ontbijt. 'Is dat nodig?' vragen sommige ouders. Jammer genoeg wel. Ik wil daarom dat we over 10 jaar kunnen zeggen dat we hier, tijdens dit congres het verschil zijn gaan maken.'

Kennisdeling bevorderen

'De Provincie Groningen gaf destijds aan de Alliantie graag verder te helpen', zegt gedeputeerde Eelco Eikenaar als hij wordt geïnterviewd door dag-

Onderzoek naar intergenerationale armoede

Hoe kan het dat armoede van generatie op generatie wordt doorgegeven in de Veenkoloniën? Die vraag staat centraal in het onderzoek dat de RUG vorig jaar startte. 'Hoewel het onderzoek nog in volle gang is, zijn we zijn wel erg benieuwd naar de stand van zaken', verwoordt Van Oosterhout het sentiment van vele aanwezigen.

Zoals de cartoon aangeeft, lijkt armoede van generatie op generatie over te gaan. 'Hoe gaat dat nu eigenlijk, dat overgeven van zo'n pakketje?' stelt wetenschapper Sanne Visser. 'Die vraag heeft onze bijzondere interesse.' Omdat armoede verweven lijkt met de geschiedenis, richt het onderzoek zich juist op de Veenkoloniën. Waarom is de armoede hier nog steeds zo groot? Is er sprake van een stigma?

Ongeduld

Dr. Arjen Edzes bespeurt bij bestuurders enig ongeduld naar resultaten van het onderzoek omdat men graag in actie wil komen. 'Maar', legt Edzes uit, 'wij onderzoekers willen altijd eerst haarfijn weten waar we het over hebben.' Kerncijfers uit 2016 geven aan dat er in de Veenkoloniën 25.477 armen wonen. Daaronder 1.428 jongvolwassenen (22- 26 jaar). Zij vormen de doelpopulatie van het onderzoek. Vrouwen zijn oververtegenwoor-

digd. Voornaamste bron van inkomsten van de arme jongvolwassenen is een Wajong- of bijstandsuitkering.

Continu arm

In aantallen vind je de meeste arme huishoudens in Emmen. Relatief gezien zijn ze in Hoogezand, Oldambt en Pekela sterk vertegenwoordigd. Edzes ziet het totale aandeel arme huishoudens iets dalen. Het aandeel langdurige armoede lijkt echter iets te stijgen. Slechts 1% van de arme huishoudens is continu arm, de rest switcht van rijk naar arm, van arm naar rijk, is tijdelijk arm of rijk. Kortom is er veel dynamiek. Een belangrijke bevinding is ook dat hoe langer de ouders onder de armoedegrens leven, hoe meer de inkomensverdeling van de kinderen op die van de ouders lijkt. Het gemiddelde inkomen van de kinderen schommelt dan rond de lage inkomensgrens.

Interviews

Conclusie uit bovenstaande is dat het risico op armoede in de Veenkoloniën onveranderd hoger ligt dan in de rest van Nederland en dat intergenerationale armoede wel degelijk op de loer ligt. Voor zover de literatuurstudie. Sanne Visser neemt het stokje weer over en legt uit hoe de RUG het onderzoek nu verder gaat aanpakken: eerst worden de onderzoeksvragen gespiegeld en daarna zullen zo'n 30 gezinnen intergeneratieel en verdeeld over de Veenkoloniën worden geïnterviewd. De RUG hanteert twee onderzoekslijnen: 1) drie generaties laten spreken over armoede en 2) het gevoerde beleid en haar effectiviteit tegen het licht houden en vooruit helpen.

Volgend jaar een stuk stelliger

De interviewrondes zijn net gestart, dus is het nog te vroeg voor kwalitatieve uitkomsten. Wel kan Visser zeggen dat de mensen het lastig vinden kansen te vinden. Dat kan komen door hun sociaal culturele context en door geografische factoren, bijvoorbeeld werkgevers die wegtrekken. Wat beleid en uitvoering betreft, ziet Visser een heel versnipperd veld. Op de vraag van Van Oosterhout of Visser al heel voorzichtig een eerste beleidstip kan geven, antwoordt ze: 'Bring de verschillende partijen bij elkaar zodat er een betere samenwerking ontstaat. En vergeet vooral niet dat de mensen zelf ook een organisatiegraad kennen. Dat laatste wordt nogal eens vergeten of niet erkend. Ik hoop hier volgend jaar een stuk stelliger te zijn. Dan hebben we de gezinsbeleving en gebiedsverschillen goed in kaart en kunnen we een stap maken in effectievere strategieën.'

Wilt u de presentatie lezen, kijk dan op www.armoedegroningen.nl.

Perspectief en hulp van buitenaf:

essentiële ingrediënten voor armoedebestrijding

Iemand die het begrip inter-generationale armoede nationaal op de kaart zette, is Suzanna Jansen. In haar bestseller 'Het Pauperparadijs' geeft zij middels haar familiegeschiedenis een gezicht aan armoede in Nederland vanaf de 19e eeuw. 'Tegelijkertijd beschrijf ik hoe men de afgelopen 200 jaar heeft geprobeerd de armoede aan te pakken. En dat blijkt een lange weg', zo houdt zij het congrespubliek voor.

Een groot deel van haar leven woonde de overgrootmoeder van Jansen in het heropvoedingskamp te Veenhuizen, dat in 1818 werd geïnitieerd door Johannes van den Bosch. Hoewel goedbedoeld, hielp het de mensen niet vooruit. Doordat alles voor de bewoners werd geregeld, raakten zij gehospitaliseerd. Ook droegen zij het stigma van Veenhuizen met zich mee; elders konden zij nauwelijks aan een baan komen.

Samen aan de slag!

Tijdens de start van de Alliantie vorig jaar maakten we kennis met de leerkringen. Het congres in Winschoten maakt duidelijk dat de leerkringen inmiddels een nieuwe richting hebben gegeven aan de armoedeaanpak van gemeentelijke en maatschappelijke organisaties. Het belang van ervaringsdeskundigen wordt onderstreept en kent daarom een belangrijke plaats binnen de leerkringen.

Voorts krijgt het onderzoek door de RUG naar intergenerationale armoede steeds meer vorm: de wetenschappers hebben hun onderzoeksgebied afgebakend en opgave gedefinieerd. De interviewrondes zijn begonnen. Volgend jaar kan een stap worden gemaakt met effectievere strategieën. Het enthousiasme onder de deelnemers aan de Alliantie om inter-generationale armoede aan te pakken is groot. Het congres toont een grote bereidheid om samen aan de slag te gaan. Het is tijd om het verschil te maken!

'Je moet over je dagelijkse ellende heen kijken'

Maatschappelijke oorzaak

Tot 1854 was het vooral de Kerk die armenzorg bood. Met het aannemen van de eerste Armenwet, nam de overheid een zeer bescheiden rol op zich. Pas rond 1900 ontstond het idee dat mensen misschien niet zelf schuldig waren aan hun armoede, maar dat er ook een maatschappelijke oorzaak was. Er kwam sociale woningbouw en in de jaren 30 zag de overheid zich genood-

zaakt Steun te verlenen aan werklozen. De Noodwet van Drees, vlak na de Tweede Wereldoorlog, bracht een grote omslag: er kwam een vangnet voor zieken, werklozen en bejaarden. Later volgden de Weduwenwet, de WAO, enzovoort.

Stapel-opleiding

Wat de geschiedenis van Jansen zeer beïnvloed heeft, was het besluit van haar oma (mede op aandringen van de dominee) om haar kinderen door te laten leren. Suzanna's moeder, een MULO-meisje uit de 'onderklasse', had vervolgens het geluk te trouwen met een jongeman uit de middenstandsklasse. Suzanna zelf mocht na de basisschool direct naar het VWO, ondanks het advies van de leraar. Haar oudere zussen volgden nog een 'stapel-opleiding', d.w.z. van de mavo naar de havo, het vwo en tot slot de universiteit.

Persoonlijke moed

Volgens Jansen is het van essentieel belang dat je in het proces van armoede-ontworstelen een zetje in de rug krijgt, zoals de dominee die destijds aan haar oma gaf. 'Naast persoonlijke moed is er hulp van buitenaf nodig. Even belangrijk is perspectief, zodat je over je dagelijkse ellende heen kunt kijken.'

Aandacht voor armoede

Het thema armoede krijgt volop aandacht in de media. Dr. Sanne Visser van de RUG was onlangs nog te zien in Nieuwsuur. En ook het Dagblad van het Noorden schrijft veel over armoede.

'Ik heb een passie voor mensen die niet zo vaak aan het woord komen. Ik vind hen interessanter dan politici', vertelt journaliste Maaïke Borst van het Dagblad. Haar interesse voor armoede werd gewekt door het boek het Pauperparadijs. Dat leidde tot een interview met Suzanna Jansen. Borst: 'Daarna ging ik op zoek naar parallellen met deze tijd. Die vond ik onder andere in de wijze waarop er wordt neergekeken op mensen in armoede. Ik schrijf

hun verhalen op. Op een website van Dagblad van het Noorden zullen we een reeks generatieverhalen plaatsen. Je kunt er wellicht een lijn in ontdekken en er valt vast iets van te leren.'

Hoe pakken we overerfbare armoede aan?

Aandacht voor de praktijk. Tijdens het eerste congres van de Alliantie stond de leerkring centraal. Inmiddels hebben diverse maatschappelijke organisaties ervaring met deze werkwijze en kunnen zij vertellen hoe de leerkringen werken. Uiteraard ook aandacht voor de ervaringsdeskundigen die een belangrijke rol vervullen in de leerkringen. En tot slot komt de bestuurder aan bod: wat neemt hij/zij mee van het congres?

Via leerkringen worden ervaringen en kennis gedeeld die helpen om cliënten met de juiste interventies te ondersteunen. De bevindingen met deze werkwijze zijn zeer positief. 'In de gesprekken kom je met diverse vertegenwoordigers, dus andere invalshoeken in aanraking. Dat leert je ook op een andere manier naar klantvragen te kijken,' aldus Gerda Schomaker van Cosis. Christine Kuiper van Movisie vertelt over het begrip 'klantreis'; het beschrijft welke stappen een hulpvrager moet maken en welke instanties hij/zij onderweg tegenkomt.

'Je moet de hulp personaliseren'

Schomaker maakte wel eens een klantreis op die maar liefst 10 meter papier in beslag nam!

Loket-denken

'Hoe kom je toch tot verbeteringen als je met zoveel partijen om tafel zit?' wil wethouder Veenstra weten. 'We roepen al jaren roepen dat we integraal willen werken, maar de hulpverlening blijft versnipperd', erkent Kuiper. 'Het mooie van de leerkring is dat iedereen bij elkaar zit, elkaars discipline leert kennen en zo te weten komt naar wie het best kan worden doorverwezen. De toevoeging van ervaringsdeskundigen aan de leerkringen is fijn, want dan komt het ook echt bij je binnen. Het maakt het concreet.' De leerkring voorkomt 'loket-denken' volgens beleidsmedewerker Arnold de Weerd. 'En onze ervaringsdeskundige leert ons dat het van essentieel belang is een persoonlijke band met de cliënt aan te gaan. Anders laten mensen verstek gaan. Je moet de hulp personaliseren.'

Openheid en eerlijkheid

Twee ervaringsdeskundigen, Gea Groothuis en Eveline Dobber, beamen het belang van een persoonlijke band met de hulpvrager. 'Luister naar de ervaringsdeskundige, doe er iets mee! Neem het mee in je beleid,' luidt hun oproep. Ze houden ook een pleidooi voor simpel taalgebruik in brieven en formulieren van instanties. Wellicht is het slim om die samen met ervaringsdeskundigen op te stellen. Dat het

soms moeilijk is om je persoonlijke verhaal te doen voor een groep erkenden beiden, maar openheid en eerlijkheid is nodig om anderen vooruit te helpen.

Hart

Aan drie bestuurders, wethouder Laura Broekhuizen, Johan Brongers van de Tintengroep en Bert Moormann van woningcorporatie Domesta de vraag of een congres als deze hen helpt in hun werk. 'Een beetje', antwoordt Broekhuizen. 'Het congres, de onderzoeken en statistieken zijn erg interessant, maar de hulpverlening komt pas echt een stapje verder als iedereen vanuit zijn hart werkt.'

'We helpen mensen niet aan werk omdat ze zielig zijn'

Bezuinigen op eten en kleding

Moormann geeft aan dat ook Domesta haar formulieren kritisch tegen het licht houdt. Schrijnend is dat 30% van zijn bewoners de huur eigenlijk niet kan opbrengen en daarom bezuinigt op eten en kleding. 'Dat raakt onze hele organisatie', aldus Moormann die nu met maatwerk probeert te helpen. 'Daarmee maken we het onszelf niet makkelijk', geeft hij aan. Hij hoopt dat het onderzoek van de RUG hem kan steunen.

Talent benutten

Het is de ambitie van Johan Brongers om opleidingen en werk te organiseren voor de 3.000 mensen die jarenlang in armoede leven. De Tintengroep schept zelf ook werk: 22 ervaringsdeskundigen krijgen een opleiding en vinden bij de organisatie vast werk. Brongers vindt niet dat mensen banen moeten krijgen omdat ze zielig zijn, het gaat hem om het benutten van talent. 'De leerkringen vormen de Alliantie', is hij van mening. 'Daarin zoeken we elkaar op.'

Wilt u de laatste ontwikkelingen van de Alliantie volgen? Kijk dan op www.armoedegroningen.nl

Het congres is mede mogelijk gemaakt door:

